

## **Kína: Realitás és esély (3. kötet)**

### **Az MTA Kína-projektjének kutatási eredményei**

#### **A TARTALOMBÓL**

Előszó

Frigyesi Veronika–Szajp Szabolcs: Magyar-kínai együttműködési lehetőségek az oktatásban, a kutatásban, fejlesztésben és a tudásexportban

Novák Tamás–Túry Gábor: Magyarország mint regionális központ Kína számára közép-, kelet- és délkelet-európában, a regionális kooperáció lehetőségei

Kutasi Gábor: Logisztikai lehetőségek a kínai-magyar gazdasági kapcsolatokban

Kartali János–Wagner Hartmut: A magyar-kínai kétoldalú kapcsolatok fejlesztésének lehetőségei az agráriumban

Petővári Bence: Migrációs és vízumpolitika Magyarország schengeni tagságát követően

#### **MAGYARORSZÁG MINT REGIONÁLIS KÖZPONT KÍNA SZÁMÁRA KÖZÉP-, KELET- ÉS DÉLKELET-EURÓPÁBAN. A REGIONÁLIS KOOPERÁCIÓ LEHETŐSÉGEI**

RÉSZLET NOVÁK TAMÁS ÉS TÚRY GÁBOR TANULMÁNYÁBÓL

Magyarország számára a kínai reláció további fejlődését tekintve lehetőséget kínálhat az, hogy az ázsiai országok, köztük Kína is egyre inkább el kívánják érni európai jelenlétük erőteljesebbé tételét. E szempont alapján kulcsfontosságú, hogy ebben a folyamatban – kihasználva a kelet-közép-európai térség ismeretéből származó előnyeinket – Magyarországra Európa, illetve az Európai Unió kapujaként tekintsenek, valamint, hogy megfe-

lelően pozicionáljuk országunkat mint regionális központot. Ez a regionális központi szerep alapvetően tudásközpontot jelenthet (a térségre vonatkozó ismeretek hangsúlyozásával, a szomszédos országokban meglévő gazdasági és kulturális szálak megújításával és felerősítésével). Magyarországnak ki kell használnia kedvező kínai megítélését, ugyanakkor az előnyök kiaknázása – más relációknál sokkal erőteljesebben – csakis hathatós állami szerepvállalással sikerülhet. Ez egy több elemből álló cselekvési stratégia, amelynek központi célja a Magyarország mint Kína számára többletet, hozzáadott értéket nyújtó regionális szolgáltatóközpont-szerep kialakítása lehet. Ez a fajta stratégia nagy elkötelezettséget követel, és azzal is számolni kell, hogy Magyarország ma már távolról sem rendelkezik olyan előnyökkel a térségre vonatkozó ismereteket tekintve, mint korábban. A kilencvenes években és sokáig a kétezres években is a közép- és kelet-európai térség nem szerepelt a legfontosabb gazdasági és politikai prioritások között, aminek az lett a következménye, hogy más, a térség iránt nagyobb elkötelezettséget mutató országok ismeretei, gazdasági és politikai kapcsolatai a magyarhoz képest sokkal jobban elmélyültek. Ezért az ilyen típusú regionális szerep megszerzéséhez sok területen az alapoktól kell újjáépíteni a kapcsolatokat.

Magyarországnak – sok szempontból – elemi érdeke a délkelet-európai térségben való gazdasági, politikai érdekérvényesítés – gazdasági eszközökkel. Az elmúlt évek tapasztalatai azonban azt mutatják, hogy a tömeges magyar gazdasági „behatolás” a legtöbb ország esetében korlátokba ütközik. Magyarország – ezen

belül Budapest – regionális gazdasági, kereskedelmi és szolgáltató központként történő szerepvállalásának ma elsősorban a Balkán északi és nyugati területeivel összefüggésben lehet tényleges esélye. Az EU tagjaként Magyarország sajátos integrációs hídfő funkciót is betölthet: keleti és déli határain továbbra is az átalakulás nehézségeivel küzdő államok helyezkednek el, ahol a határon túli magyarság többsége is él.

A regionális vezető szerep alapja a külkapcsolati stratégiai, a politikai-gazdaságpolitikai vízió, amelyben jelentős hangsúly kerül erre a kérdéskörre. A kelet-közép-európai régió többi országához képest Magyarországnak a kínai gazdasággal való együttműködése fejlesztésre vonatkozó stratégiai terveit és elképzeléseit térségi versenytársaihoz képest jóval korábban sikerült meghatározni, és megvalósításukat megkezdenie. A magyar kormány az elmúlt években egyre intenzívebben foglalkozott azzal, hogy a kínai üzletemberek számára kedvező befektetői környezet jöjjön létre. Másrészt azonban fontos hangsúlyozni, hogy az elmúlt két-három évben a közép- és kelet-európai térség országai (Csehország, Lengyelország, Románia és Szlovákia) egyre intenzívebb kapcsolatokat alakítanak ki Kínával, vagy a kínai üzletembereket célzó jelentős beruházásokat hajtanak végre. Mindez azt is jelzi, hogy a kínai belépési pontért zajló verseny a korábbi időszakhoz képest erősebb, s ez egyre intenzívebb magyar erőfeszítéseket kíván, amennyiben helyzeti előnyünket erősíteni, növelni szeretnénk.

Ezen keretek mellett három részterületet vizsgálunk tanulmányunkban, amelyek lehetőséget nyújthatnak a regionális központi szerep elnyeréséért zajló versenyben. (A külföldi befektetésekkel itt nem foglalkozunk, mivel arról egy külön munka készül.) [...]

## **MIGRÁCIÓS ÉS VÍZUMPOLITIKA MAGYARORSZÁG SCHENGENI TAGSÁGÁT KÖVETŐEN**

RÉSZLET PETŐVÁRI BENCE TANULMÁNYÁBÓL

A közép-európai országok sok szempontból átmeneti zónát képeztek és képeznek a nyugati és keleti országok között. E kifejezés a migráció vonatkozásában azt jelenti, hogy a nyugati irányba történő migráció szempontjából még ma is a tranzitfolyosó szerepét töltik be. Mind-egyik közép-európai országnak megvan a saját bevándorlási politikája és rezsimje, amelyek szorosan kapcsolódnak a szomszédos államokból érkező migrációhoz, vagy nem ritkán az ott élő kisebbségekhez. Ezen országok legtöbbször mára tagjává vált mind az Európai Uniónak, mind a schengeni térségnek, és ezért migrációs politikájában igazodnia kell az unió elvárásaihoz.

A migrációs és vízumpolitika területén a Magyarországon zajló folyamatok jól reprezentálják a közép-európai térséget, ám rendelkeznek számos egyedi jellemzővel is. Az ezredforduló környékéig tartó liberális belépési és tartózkodási lehetőségeket kihasználva sok illegális bevándorló talált az országban alkalmi munkát, vagy tranzitált tovább Nyugat-Európa irányába. A 90-es évek elején hazánkat a bevándorlók és menekültek száma és mozgékonyága szempontjából jelentős aktivitás jellemezte. Bár ebben az időben sokan próbáltak itt szerencsét, a legjellemzőbb jelenség mégis a tranzitmigráció volt: ez tisztán látható akár abból is, hogy az osztrák határon megállított illegális vándorlók száma ebben az időben többszörösét tette ki a keleti határokon elfogottakénak. Az ezredforduló után a csatlakozásra történő felkészülés alatt Magyarország azzal az érzékeny kérdéssel szembesült, hogy miként tudja vízum- és határellenőrzési rendszerét úgy

igazítani az unió előírásaihoz, hogy ezzel továbbra is preferenciákat tudjon fenntartani a szomszédos államok területén élő magyar kisebbség számára. A migráció ellenőrzéséért felelős intézmények rendszere sok átszervezésen ment keresztül az elmúlt évtizedben, alkalmazkodva az újabb és újabb idegenrendészeti és menekültügyi jogszabályokhoz. Végül, az intenzív átalakítási folyamat után, 2007. december 21-én megtörtént a csatlakozás a schengeni övezetbe.

A Kínából Európába érkező bevándorlás a 80-as évek vége, 90-es évek eleje körül kezdett komolyabb méreteket öltetni. Mivel a külföldön élő kínai közösségeket szinte lehetetlen egységes jellemzőkkel bírni diaszpóráként kezelni, az Európába irányuló kínai migráció is csak néhány kiemelkedő közös attribútummal bír, és ezen belül is a magyarországi számos sajátossággal rendelkezik. A hazánkba érkező kínaiak a 90-es évek elején kedvező környezettel, számukra előnyös gazdasági körülményekkel találták szembe magukat. Ezek a körülmények azután a bevezetett intézkedésekkel és a megvont lehetőségekkel egyre kedvezőtlenebbé váltak.

Munkám első részében elsősorban a magyar migrációs és vízumpolitika legutóbbi változásait és a magyar „migrációmenedzsment” sajátosságait kívánom bemutatni. Ez magában foglalja a magyar migrációs politika jellemzőit és a schengeni térséghez történő csatlakozás legfontosabb változásait.

A tanulmány második fele előbb az Európába, majd azon belül is a Magyarországra érkező kínai bevándorlók leginkább kategorizálható közös jellemzőit kísérel meg összegyűjteni. Végül arra a kérdésre igyekszik választ keresni, hogy a hazánkban élő kínaiak lehetőségei és szándékai hogyan változhatnak a közeljövőben az ország migrációs politikája tükrében.

Fontosnak tartom kiemelni, hogy a tanulmány elsődleges fókuszában a magyar migrációs és vízumpolitika áll, és inkább ezt igyekszik először saját, majd a kínai bevándorló szemszögéből vizsgálni, mint fordítva. Ennek megfelelően nem kívánom a magyarországi kínai kolónia jellemzőit mélyebben taglalni, bármely aspektusból. Így a kínai legális vagy illegális munkavállalással sem szeretnék részletbe menően foglalkozni, sem új eredményeket vagy információkat közölni velük kapcsolatban. Véleményem szerint egy alapos, a kínai népességet célzó munkaerő-piaci felmérés jóval meghaladja a jelen tanulmány készítéséhez rendelkezésre álló kereteket. E tanulmány elsődleges célja csupán az összegzés és az összehasonlító elemzés.

[...]

#### **MAGYAR-KÍNAI EGYÜTTMŰKÖDÉSI LEHETŐSÉGEK AZ OKTATÁSBAN, A KUTATÁSBAN-FEJLESZTÉSBEN ÉS A TUDÁSEXPORTBAN**

**RÉSZLET FRIGYESI VERONIKA ÉS SZAJP SZABOLCS  
TANULMÁNYÁBÓL**

Tudásgazdaság, információs gazdaság és információs társadalom, tudástőke, humántőke, élethosszig tartó tanulás. Hálózatos társadalom, tudásalapú iparágak, innováció, tudásintenzív tevékenység, K+F+I, kreativitás, tehetség-gondozás, technológiatranszfer, inkubáció. Ezek a kifejezések a XXI. század modern gazdaságát leíró fogalmak, amelyek a globalizáció kihívásaira rugalmasan reagálni képes társadalom működését jellemzik. Tudjuk, hogy Magyarország küszködik mindezzel, nehezen emészti meg, és dolgozza fel a társadalom az ilyen irányú kihívásokat. Ebben a helyzetben különösen fontos megragadni minden olyan lehetőséget,

amely segít túljutni azon a kritikus ponton, amin magunk önerőből nem vagy csak nagyon lassan tudunk átlendülni. Kínában rendkívül komoly erőfeszítéseket tesz a kormányzat és a társadalom, hogy megfeleljen ezeknek, sőt, hogy aktív alakítója, meghatározó szereplője legyen azoknak a globális folyamatoknak, amelyek a következő évtizedek irányadó trendjeit alkotják. Mindezek egyik kulcsterülete az oktatás és a tudás fejlesztése, gyarapítása, a másik a kutatás és fejlesztés, valamint az innováció, és az ezeken a területeken kialakuló és működő nemzetközi együttműködések. Kína minden bizonnyal egy olyan lehetőség, vagy lehetőségek egész sora, olyan húzó- és nyomóerő lehet ezeken a területeken, amelyet a lehető legnagyobb mértékben ki kellene használni.

Néhány jellemző adat elég egyértelműen indokolja azt, hogy miért kell nagy hangsúlyt fektetni még egy meglehetősen távol fekvő, kis országnak is az oktatási és kutatási-fejlesztési együttműködésre Kínával. Kína egyértelműen a világ vezető hatalmai közé emelkedett az utóbbi tíz évben a K+F-re fordított kiadások nagyságát tekintve is. Az OECD 2006-os adatai szerint Kína a negyedik helyen állt a K+F-kiadások nagyságát nézve, az USA, az EU és közvetlenül Japán után. (OECD 2007) A GDP-arányos mutatót tekintve még messze elmarad a vezető hatalmaktól, mert míg Japánban 4,3, az USA-ban 3,2 százalék a K+F-re fordított arány, addig Kína 1,8 százaléknál még van mit fejleszteni. Ugyanakkor 1995 óta évente átlagosan 19 százalékkal nő a K+F-ráfordítások összege, s a K+F-ráfordítások GDP-aránya egy évtized alatt megduplázódott, így – feltételezve a további hasonló ütemű növekedést – várhatóan rövid időn belül abszolút és relatív értelemben is vezető K+F-központtá növi ki magát Kína,

azaz a technológiai fejlődés motorja, globális húzóereje is lesz.

Az UNESCO 2005-ös statisztikája szerint több mint 400 000 kínai diák tanult külföldön. A kínai statisztikák szerint 2006-ban több mint 160 000 külföldi diák tanult Kínában (Yang 2007). A 10–15 évvel ezelőtti adatokhoz képest ugrásszerű növekedésről beszélhetünk, függetlenül attól, hogy a hivatalos kínai statisztikákat vagy a nagy világszervezetek adatait vesszük is figyelembe. Az *Atlas of Student Mobility* adatai szerint az utóbbi években dinamikusán nőtt Kínában a felsőoktatásban résztvevő hazai és külföldi diákok száma is. 2003-ban 15 millió diák tanult kínai felsőoktatási intézményekben, 2006-ban már 25 millió feletti volt a létszám. 2003-ban közel 78 ezer külföldi diák tanult Kínában, 2004-ben már közel 111 ezer, 2005-ben 140 ezer feletti volt a létszám. A legtöbb diák Dél-Koreából érkezik, valamint Japán és az USA szerepel még az első három helyen a küldő országok sorában. A legtöbb diákot Európából Franciaország és Németország küldi Kínába, 2006-ban például közel 4000 francia diák tanult itt. (<http://www.atlas.iienetwork.org/page/53467/>)

A 160 000 Kínában tanuló külföldi hallgatóból 20 000 felett van az Európából érkezők száma. Lakosságarányosan Magyarországra átlagosan közel 300 kiutazó hallgató jutna, de a ténylegesen kiutazók száma jóval 100 alatt van. Azonban a Magyarországon tanuló kínai hallgatók száma sem hozza az átlagot. Magyarországon évente körülbelül 13 ezer külföldi hallgató tanul (2004-es adat, *Atlas of Student Mobility*). Ennek a létszámnak több mint 60 százaléka, körülbelül 8000 diák a szomszédos országokból érkezik, nagyrésztük határon túli magyar. Hagyományosan sok külföldi hallgató érkezik Magyarországra Németországból és Izraelből, de 2004-ben ma-



gas volt a norvég, az iráni és a ciprusi fiatalok aránya is. Ázsiából viszonylag kevesen érkeznek. Kapcsolataink bővítésének lehetősége Kínával így adott. Nagy kérdés, hogy vajon élünk-e vele?!

Kína gazdasági fejlődése az ipari forradalom idején megfigyelt nyugat-európai trendeket idézi: a hagyományos agrártársadalom radikális gazdasági szerkezeti változáson megy keresztül, csak sokkal gyorsabb ütemben zajlik mindez, mint Európában, ráadásul nem egyszerűen mezőgazdaság-ipar váltásról van szó. A modernizáció megindítása és a nyitás politikájának meghirdetése óta eltelt három évtizedben a stabilizáció és a normális viszonyok megteremtése mellett stratégiai cél volt a megfelelő tudományos, technológiai, kutatási és fejlesztési háttér kialakítása mint a hosszú távú, harmonikus és fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődés alapjának biztosítása. Kína gazdasági fejlődése és tudományos előrehaladása nem illeszthető be a nyugati hatalmak esetében megszokott graduális, több generáción átívelő modellbe, ellenkezőleg, egy sajátos útról beszélhetünk. *Mark Elvin* szerint a Nyugat-Európában lezajlott ipari forradalom Kínában nem mehetett végbe. Egyrészt mert a mezőgazdaságban és az iparban a nem gépesített folyamatok olyan fejlettek voltak, hogy nem tették profitábilissá a tőkebefektetéseket. Másrészt Kínában a nagy méretek miatt mindig volt arra lehetőség, hogy a lakosság egy része új régióba költözzön, amikor szűkössé váltak az erőforrások. (Elvin 1972)

Egy nagyon szűklátókörű szemüvegen keresztül, amely szerint a kínai termékek gagyik és ócska másolmányok, nyilván nincsen komoly innovációs tevékenység Kínában, s a K+F-tevékenység legfeljebb a követő stratégia megvalósítására fókuszál. A Kínában tömegével előállított, majd exportált termékek egy

része minden bizonnyal így készül, ugyanakkor más szemüvegek felvételével jól látható, hogy Kínára érdemes odafigyelni, ha a jelenkori innovációs tevékenységek vezető központjait keressük. Egy történelemfókuszú szemüveg felvétele azt mutatja, hogy Kína évezredek múltú tudományos és technológiai hatalom. Az iránytű, a puskapor, a papírkészítés és a nyomtatás nagy kínai találmányok, amelyek a kínai civilizációra és a globális fejlődésre is nagy hatással voltak (lásd *Francis Bacon Novum Organum*-ban, ahol már 1620-ban megemlíti ezeket). Egy a világgazdasági és világpolitikai változások realitásaival tisztában lévő XXI. századi szemüveg felvétele egyértelműen alátámasztja a kínai kapcsolat jelentőségét.

Az előbbi adatokból is tisztán látszik, hogy Kína komoly lehetőség, mind a kutatás-fejlesztés, mind az oktatás fejlesztése területén. De nem csak az adatok beszédesek. A tanulmány rámutat arra, hogy a Kínában zajló hatalmas léptékű gazdasági fejlődés mögött komoly tudományos és oktatási rendszerbeli fejlesztések állnak, amelyek részben mintaként, részben tanulságos fejlődési-fejlesztési modellként érdemesek a mélyebb vizsgálatra. Kínában az elmúlt egy-két évtizedben jó néhány felsőoktatási intézmény lépett a nemzetközi ranglétrák legmagasabb fokainak közelébe, bizonyítva az oktatás színvonalának folyamatos emelkedését. Mindezek mögött évtizedes, tudatos stratégia áll, aminek tanulmányozása alapvető feladat a világ minden részén.

Jelen tanulmányunk alap kutatás-jellegű munka, így elsődleges feladata a magyar-kínai kapcsolatrendszer feltérképezése az oktatás és a kutatás-fejlesztés területén. Ugyanakkor ez a feltérképezés nem egy tisztán leíró jellegű munka készítésének igényével zajlott, hanem kifejezetten azzal a céllal, hogy kutassa azo-

kat a lehetőségeket, kitörési pontokat, ahol a magyar-kínai együttműködés fejleszthető. Ezért a tanulmány értékelő és konkrét javaslatokat is megfogalmazó részeket is tartalmaz. Munkánknak ugyanakkor nem feladata, hogy részletesen foglalkozzon a megfogalmazott javaslatok költségvonzataival vagy megvalósíthatóságukkal, az egyes lépések intézményi, hatásköri következményeivel, azzal hogy melyik kormányzati szinten kell meglépni ezeket a lépéseket, vagy hogy a mindenkori kormányzatnak mekkora anyagi és személyi erőfeszítéseket kellene tennie. A tanulmány fő üzenete ezekkel a dilemmákkal kapcsolatban az, hogy a kormányzat legyen aktív, kezdeményező és koncepciózus, mert az oktatás és a K+F, valamint az ezeken a területeken működő nemzetközi kapcsolatok fejlesztése közép- és hosszú távú befektetés. Jelenleg egyik terület sincsen magas szinten felkészülve a nemzetközi kapcsolatok erősítésére, így sok a teendő. Ennél többet munkánk nem akar mondani, ugyanakkor a kormányzati teendőkkel kapcsolatban a magyar-kínai kapcsolatok néhány konkrét eleméhez fűzünk megjegyzéseket, teszünk javaslatokat.

A tanulmány öt fő fejezetet tartalmaz. Az első fejezetben bemutatjuk a magyar és a kínai K+F- és oktatáspolitikai célokat, és röviden össze is vetjük azokat. A második és a harmadik fejezetben bemutatjuk a magyar-kínai oktatási és tudományos, valamint kutatási-fejlesztési kapcsolatrendszer, ezek történeti és intézményi vonatkozásait. A negyedik fejezetben értékeljük a jelenlegi együttműködést néhány kulcsprobléma kiemelésén keresztül, és felvillantjuk az együttműködés szorosabbá tételére vonatkozó jövőbeli lehetőségeket. Végül konkrét javaslatokat fogalmazunk meg a magyar gazdaságpolitika számára.

[...]

## **A MAGYAR-KÍNAI KÉTOLDALÚ KAPCSOLATOK FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI AZ AGRÁRIUMBAN**

### **RÉSZLET KARTALI JÁNOS-WAGNER HARTMUT TANULMÁNYÁBÓL**

[...]

Tanulmányunk első négy fejezetében felvázoltuk azokat a tényezőket, amelyek meghatározhatják a kínai-magyar együttműködés lehetséges területeit. A következőkben az ott számba vett körülményekre és egyéb információkra alapozva mutatjuk be az általunk feltárt lehetőségeket.

Kínában a már említett rendkívül gyors urbanizálódás következtében csökken az agrárnépesség, így csökken a mezőgazdaság számára rendelkezésre álló munkaerő is, ezért növelni kell a hatékonyságot, a hozamokat. A vízhiány az agrártermelés fejlesztésének egyik fő korlátja. Ezért az ésszerű vízhasznosítás területén is lenne együttműködési lehetőség. Továbbá a szárazságtűrő növényfajok elterjesztésében való együttműködésben is, amelynek vannak hazai tapasztalatai a Duna-Tisza közének elsivatagosodását megelőző fejlesztési programok keretében. A hatékonyság növelése elsősorban a szellemi termékek és a magas hozzáadott értékű termékek területén kialakítandó együttműködések útján lenne megoldható.

Vetőmagexportunk már jelenleg is van (pl. a spenót), de célszerű lenne a hozzájuk kapcsolódó termelési eljárások exportja, illetve az együttműködés e területen. Természetesen más zöldségvetőmag is szóba jöhet, de akár a búza, a kukorica is. Még meglehetősen alacsony Kínában a repce hozama; ott is lenne keresnivalónk. Figyelembe véve a Kínában jelenleg folyó nagyarányú szőlőtelepítéseket és azt, hogy hazánk már a hatvanas-hetvenes években is szállított oda szőlő-

szaporítóanyagot, ezt az együttműködést fel lehetne eleveníteni.

Komoly probléma a kínai agrárgazdaságban (főként az exportra szánt termékeknel, de ma már a fizetőképes kínai vásárló is kényes erre) az élelmiszer-biztonság, ezen belül a növényi élelmiszerek esetében elsősorban a szermaradványok okozta gondok. Az állategészségügyben is több területen vannak hiányosságok. Például a madárinfluenza során felszínre került problémák vagy a méhészettel kapcsolatos állategészségügyi gondok. Célszerű lehet ezért a növény- és állategészségügyi területen is együttműködést kezdeményezni.

Kína a világ legnagyobb libatenyésztő országa, és hazánk (Egyiptom után) a harmadik legnagyobb. A két ország baromfitenyésztői erre a tényre (és természetesen az e mögött rejlő szakmai tapasztalatokra) alapozva létrehozták a magyar-kínai kapcsolatok legnagyobb volumenű együttműködését. A Belső-Mongóliában 2006-ban létrehozott Tongliao Mongo Lúdipari Kft., amelyben a magyar részt a Hortobágyi Lúdtenyésztő Zrt. képviseli, liba- és kacsatenyésztéssel foglalkozik. A magyar fél a víziszárnyas-tenyésztés technológiáját adta el, és keltezőtőjét szállít. Az a sajnálatos tény, hogy Kínában nincs komoly háttéré a szellemi tulajdon védelmének, oda vezetett, hogy (szóbeli értesülésünk szerint) a kínaiak a közelben egy ugyanilyen technológiára alapozott, de nagyobb méretű libafarmot alakítottak ki.

Az állati szaporítóanyagok területén a libatenyésztéshez hasonló együttműködés lenne kiépíthető. Megemlítjük itt a pulykatenyésztést, ahol hazánk komoly tapasztalatokkal rendelkezik, míg Kínában alig állítanak elő pulykahúst. Korábbi szakértői tárgyalásokon felmerült még a nyúl- és a lótenyésztési kooperáció gondolata is.

Mint már az 1. fejezetben említettük, Kínában a bor egy főre jutó fogyasztása az utóbbi tíz évben megduplázódott. E területen is van már magyar-kínai együttműködés. A Sümegi és Fiai Pincészet-Keller Kft. együttműködési szerződést írt alá a Beijing Changxing Co. kínai céggel a magyar borok Kínába történő kiviteléről, a kínai szőlőfeldolgozásról és borelőállításról, valamint a közös értékesítésről. Ezen együttműködésnek különös hangsúlyt ad az a tény, hogy hazánkban a szóban forgó cég élen jár a jégbor előállításában, és ugyanakkor Kínában is nagy hagyománya van mind a jégbor előállításának, mind a fogyasztásának. Természetesen további borászati együttműködések létrehozásának is van létjogosultsága az említett fogyasztásnövekedés figyelembe vételével.

Az urbanizáció és az élelmiszer-kiskereskedelem gyors bővülése, továbbá a lakossági jövedelmek (az ezredforduló óta a városi lakosság esetében éves átlagban közel tízszázalékos) emelkedése a magasan feldolgozott élelmiszerek iránti igény növekedését vetíti előre. Ezért e területen (szinte minden élelmiszeripari szakágazatban, de főként a tartósító-, a szesz- és az édesiparban) is látunk együttműködési lehetőséget. Ezt az is alátámasztja, hogy a kínai befektetési prioritáslista egyik kiemelt tétele az élelmiszerfeldolgozás. Természetesen az élelmiszeripari együttműködésnél azt is figyelembe kell venni, hogy a magyarországi élelmiszeripari vállalatok törzstőkéjének 47 százaléka külföldi tulajdonban van.

Mindezen együttműködések megvalósításához – a kínai gazdaságvezetés centralizáltságát figyelembe véve – fontos eszköz lehet az agrárdiplomácia is. Ennek eszköze lehet az agrárattasé mellett a mezőgazdasági minisztériumok között 2006-ban létrehozott Magyar-Kínai Mezőgazdasági Munkacsoport.

Végezetül fel kell hívnunk a figyelmet arra, hogy milyen veszélyek és korlátok nehezíthetik az agráregyezmények kiépítését és fenntartását:

- A két ország nagyságrendi eltérése miatt egy kis kínai lépés is kiszoríthat bennünket egy fontos piacunkról, még ha most nem is esnek egybe a célpiacaink.
- Kínában nincs hagyománya a szellemi termékek védelmének. Leutánozhatják az együttműködés keretében kiépített objektumot, technológiát, know-how-t.
- A szellemi termék (licenc, know-how vagy termelési rendszer) értékesíté-

se esetén kiszorulhatunk az ezen szellemi termék révén előállítható késztermékek piacáról, akár Kínában, akár más piacon.

- A ma még magas arányú kínai agrárnépesség akár csak kis részbeni foglalkoztatását is nehéz lenne megoldani az agráriumon kívül, ha a termelés hatékonyságnövelése felesleges munkaerőt teremtene, ezért nem biztos, hogy a hozamnövelő, élőmunka-helyettesítő eljárásokra rövid távon lesz érdeklődés.

[...]

*A kötet beszerezhető az MTA Világgazdasági Kutatóintézetében*